

Секс у людському коханні. Ігри, в які грають у ліжку

Про книгу

Те, про що соромляться говорити, і те, чим бодай раз у житті займався чи не кожен з мільярдного населення планети. Такий природний та важливий процес, що забезпечує виживання живих істот. Власне, процес, що й творить саме життя. Його називають по-різному і займаються ним по-різному. Один з найулюбленіших способів відтворення живих організмів — секс. Здається, у цьому питанні все просто і все відомо. Але чому й досі цей аспект існування огорнений міфами, табу та стереотипами?

Відомий американський психолог і психіатр, доктор медицини Ерік Берн переверне усталені уявлення про ігри, у які грають у ліжку. Ви зрозумієте, що дотепер нічого не знали про секс. Де ховається «жіноча» та «чоловіча» сила і чи існує вона взагалі, як «користуватися» статевими органами, механізми збудження та «інструкції з користування» власним тілом, секс по дружбі, або вплив статевого життя на наші стосунки із оточенням, польоти в космос та оргазм — чому це вдається одиницям? І чи насправді є щось спільне між сексом та коханням?

Захопливе та провокативне дослідження, що зазирає під ковдру та демонструє всю голу правду про секс.

ЕРІК БЕРН

СЕКС ВІД АВТОРА
«ІГРИ, У ЯКІ ГРАЮТЬ
ЛЮДИ»

У ЛЮДСЬКОМУ

КОХАННІ.

ІГРИ, В ЯКІ ГРАЮТЬ

У ЛІЖКУ

ЕРІК БЕРН
СЕКС ВІД АВТОРА
ІГРИ, У ЯКІ ГРАЮТЬ
ЛЮДИ
У ЛЮДСЬКОМУ
КОХАННІ.
ІГРИ, В ЯКІ ГРАЮТЬ
У ЛІЖКУ

ERIC BERNE

SEX
IN HUMAN
LOVING

ЕРІК БЕРН

СЕКС ВІД АВТОРА
«ІГРИ, У ЯКІ ГРАЮТЬ
ЛЮДИ»
У ЛЮДСЬКОМУ
КОХАННІ.
ІГРИ, В ЯКІ ГРАЮТЬ
У ЛІЖКУ

ХАРКІВ **КЛУБ**
2021 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2021

ISBN 978-617-12-8568-2 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Перекладено за виданням:

Berne E. Sex in Human Loving / Eric Berne. — London : Penguin Books, 1970. — 258 p.

Переклад з англійської *Олександра Стукала*

Дизайнер обкладинки *Аліна Бєлякова*

Берн Е.

Б51 Секс у людському коханні. Ігри, в які грають у ліжку / Ерік Берн ; пер. з англ. О. Стукала.
— Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. — 256 с. : іл.

ISBN 978-617-12-8337-4

ISBN 978-0-14003-657-2 (англ.)

УДК 159.923

© City National Bank, Beverly Hills, California, 1970

© Depositphotos.com / nubepphoto; Shummm, обкладинка, 2021

© Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

Усім моїм друзям
за довгі роки
з любов'ю, повагою та вдячністю

Передмова

Основою цієї книжки став курс лекцій із сексуальної психології на пошану пам'яті Джейка Гімбела¹, які мені випала честь прочитати у квітні-травні 1966 року в Каліфорнійському університеті. Одним із членів відбіркової комісії був доктор Сальваторе Лусія, професор класичної та превентивної медицини в Медичному центрі Сан-Франциско — гадаю, саме завдяки йому мене вдовоїли такої честі. Я вдячний йому та іншим членам комісії за цей шанс. На місцях, між рядами й по під стінами аудиторії зібралось шість сотень слухачів із різною освітою й поглядами на заявлену тему. Далі я відтворив оригінальний анонс.

ЛЕКЦІЇ З СЕКСУАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ НА ПОШАНУ ПАМ'ЯТІ ДЖЕЙКА ГІМБЕЛА 1966 РОКУ, ОРГАНІЗОВАНІ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ КОМІТЕТУ З МИСТЕЦЬКИХ ЗАХОДІВ І ЛЕКЦІЙ, КАЛІФОРНІЙСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ Й МЕДИЧНОГО ЦЕНТРУ МІСТА САН-ФРАНЦІСКО

СЕКС У ЛЮДСЬКОМУ ЖИТТІ

6 КВІТНЯ Розмова про секс

13 КВІТНЯ Форми людських взаємин

20 КВІТНЯ Секс і добробут

27 КВІТНЯ Сексуальні ігри

Чотири вищевказані лекції розпочнуться о 20:30 у медичній аудиторії Медичного центру міста Сан-Франциско.

23 ТРАВНЯ Мова й коханці

П'яту лекцію буде прочитано в спортивній залі Каліфорнійського університету в місті Санта-Круз.

Щиро запрошуємо всіх зацікавлених.

Попри запрошення «всіх зацікавлених», на лекцію прийшли переважно студенти, викладачі факультету й фахові психологи

з колегами. Доктор Лусія керував процесом, демонструючи люб'язність і дипломатичність, моя асистентка міс Памела Блам охоче допомагала з обладнанням, секретарка доктора Лусії Марджорі Гант домовилася про звукозапис, а міс Ольга Аело їх для мене передрукувала. Без їхньої допомоги лекції, звісно, пропали б — у мене самого не було жодних конспектів, тільки короткі основні тези.

Однак передусім я вдячний покійному Джейкові Гімбелу, який уможливив цей курс. Померши 1943-го, він лишив після себе чималий статок, розподілений для фінансування лекцій між Стенфордом та Каліфорнійським університетом. Відтоді багато видатних фахівців підняли планку якості так високо, що я чотири роки наважувався публічно викласти свої думки в письмовій формі й досі почуваюся щодо цього якось непевно.

Відколи почали читатися такі лекції, секс-просвіта стала рухатися семимильними кроками. 1967 року виник щомісячник «Медичні аспекти людської сексуальності» [*Medical Aspects of Human Sexuality*] [1], найвиваженіше, найнадійніше й найповажніше періодичне видання цього типу. У ньому майже не лишилося крикливої суворості найяскравішого предка, старого «Сексологічного вісника» [*Zeitschrift für Sexualwissenschaft*], де піонери психоаналізу публікували свої перші роботи, — основного джерела для Гейвлока Еліса й тогочасних дослідників «психопатології» сексу. За ті ж таки чотири роки привернула до себе увагу й Американська рада з питань сексуальної обізнаності та освіти [2] під керівництвом доктора Мері Калдерон із Нью-Йорка. Щонайвища кваліфікація й бездоганні манери доктора Калдерон, поза сумнівом, допомогли їй поширювати свої погляди й просувати уроки сексуального виховання в школі. Третім рушієм секс-просвіти стали рекламні оголошення в газетах «Колючка Берклі» [*Berkeley Barb*], «Плем'я» [*Tribe*] та інших неформальних виданнях, що більш переконливо свідчили про численні відхилення від класичної місіонерської позиції в сексі, ніж звіти Альфреда Кінсі та його помічників, — хоча, мабуть, менш романтично, ніж книжки Гейвлока Еліса. Четвертим важелем впливу, суттєво помітнішим за останні два-три роки, став поступ у законодавчій царині, який можна проілюструвати, скажімо, дозволом гомосексуального партнерства в Англії й порнографії — у Данії. Найбільше мене тішать свіжі поєднання сексу зі здоровою дотепністю й гумором (на противагу

бридким, нудотним чи принизливим жартам) у сатиричному «Офіційному самовчителі сексу» [*Official Sex Manual*] [3] і непристойні карикатури в журналі «Вічнозелений» [*Evergreen*]. Поточна прогресивна позиція — секс доволі пристойна річ, він нікуди не зникне, тому до нього ліпше звикати. Два інші полюси представлено консерваторами («нема нічого бридкішого від сексу») і радикалами («бридких речей немає взагалі, тому сексові не буде завдано жодної шкоди, якщо його кинути на купу до жорстокості й бруду»).

Вершинним виявом усіх цих впливів, зокрема впливів неформальної преси (якої варто бридитися через її «неповажність»), стали тексти доктора Юджина Шонфелда, відвертого просвітника, котрий вів щотижневу шпальту під псевдонімом «доктор Пупократ» [4]. (Уже не веде.)

Однак найбільша тогочасна зміна була не освітньою, а практичною. Ширший вплив пігулок на американське життя позначився народженням (або відродженням) «емансипованої жінки», яка прагнула цілковитої сексуальної рівності. Кілька таких жінок причесало рукопис цієї книжки, вишукуючи там «чоловічого шовінізму». Часом знайдені приклади просто-таки стирчали з тексту, і я вніс відповідні виправлення в остаточну версію. Там же, де, на мою думку, голову піднімав уже «жіночий шовінізм», я відстоював своє, даючи критикиням місце у примітках. Їхні репліки там позначені ініціалами ЕВ, мої принагідні відповіді — ЕБ. Віддаючи належне ЕВ, мушу сказати, що в остаточну версію не потрапило багато їхніх підбадьорливих і схвальних зауваг.

Історії в цій книжці я розказую так, як про них думаю, — тому в ній багато розмовності, ілюстративності й життєвих прикладів. Кожен має право не давати її своїм дітям до шістнадцяти, вісімнадцяти чи двадцяти одного року (та й до сорока, якщо чесно, теж). Я охоче ознайомлюся з документами, що підтверджують будь-які мої фактологічні помилки. Що ж до особистих думок, я можу свідомо поступитися чийось на шкоду власним, якщо тільки їхній автор прослухав за останні тридцять років більше містких чи переконливих сексуальних історій, ніж я. Припускаю, що існують сутенери та проститутки, які знають більше про секс загалом, і науковці, які вичерпніше обізнані з його конкретними аспектами, ніж досвідчений

зацікавлений психіатр. Загалом же, гадаю, у моїх писаннях порівну науки й мистецтва, тому опоненти мають підтверджувати свої позиції відповідними матеріалами.

Чимало з написаного не прозвучало на лекціях узагалі або прозвучало інакше. По-перше, після 1966 року я ще багато про що дізнався, а по-друге, читати лекції — зовсім не те саме, що писати книжки. Аби оновити лекційний матеріал і зробити його читабельнішим, знадобилося чимало виправляти, вирізати, перетасовувати й додавати. Для більшої ефективності я писав так, ніби матиму лиш одного читача. Подеколи я згадував про автора на ім'я Кіпріан Сен-Сір, якому начебто належить текст під назвою «Листи до дружининої служниці». «Листи» він писав, мандруючи з дружиною в далекі краї, охочий підготувати згадану в заголовку панну до самостійного життя, що настане, коли та покине хазяйчин дім. Саме таким був контекст цієї праці, написаної, отже, у дусі «Листів» Сен-Сіра, але з прагненням зберегти тон виступів, що лягли в її основу. Тому я відмовився від порядку лекцій у циклі, згаданому вище, та від його оригінальної назви².

Оскільки книжка дуже відрізняється від лекцій, справедливо буде зазначити, що за висловлені в ній думки не відповідають ані Траст Джейка Гімбела, ані Каліфорнійський університет. За них відповідаю тільки я.

Хочу подякувати учасникам Сан-Франциського семінару з транзакційного аналізу, котрі не один вечір слухали, як я читаю рукопис, за багато цінних порад і конструктивної та деструктивної критики — і за те саме дякую всім, хто читав рукопис уже на дозвіллі. Серед них (емансиповано й колективно) можна згадати Бертю Джонг, Ела й Пем Левін, Ерден Роуз, Валері Венджер, Надю й Валеріо Джузі та Ріка Берна.

*Кармел, Каліфорнія
квітень 1970 року*

Примітки

1. *Medical Aspects of Human Sexuality*, edited by Theodore Bawer, M.D., and David M. Reed, Ph.D., and a board of consulting editors.

Публікувався за адресою 18 East 48 Street, New York, N.Y. 10017.

2. SIECUS, 1855 Broadway, New York, N.Y. 10023.

3. *The Official Sex Manual*, by Gerald Sussman. G. P. Putnam's Sons, New York, 1965.

4. *Dear Doctor Hip Pocrates*, by Eugene Schoenfeld. Grove Press, New York, 1969.

1 Джейк Гімбел (1876—1943) — відомий американський меценат зі штату Індіана, нащадок заможного єврейського роду, який, серед іншого, заповів щороку віддавати тисячу доларів свого спадку лекторам, які читатимуть курси лекцій із сексуальної психології в університетах штату Каліфорнія. Уперше такий курс лекцій було прочитано 1946-го. (*Прим. перекл.*)

2 Охочим думати про секс в академічному ключі повідомлю, що «офіційна» назва цієї книжки — «Церебральні та поведінкові кореляції спарювання в спільнотах вищих приматів». (*Тут і далі прим. авт., якщо не зазначено інше.*)

Вступ: розмова про секс

А. Секс мокрий

Писати про секс нелегко — передусім бо він мокрий. Точніше, не просто мокрий, а слизький. Той, хто не візьме це до уваги, почуватиметься за розмовою якимось липкуватим. Одній знайомій поетці, яка писала про секс красиво, але не зворушливо, я сказав, що говорити сухими словами про мокрі почуття неправильно. Коли ж вона стала вживати мокрі слова, я зауважив, що ці теж не годяться. «Варто вживати слів, на яких ковзатимуть і спотикатимуться думки», — сказав я. Їй сподобалось, і у відповідь поетка прорекла, що вагітна жінка коло вікна сидить і про чорну зміюку думає. Я нічого не зрозумів, бо не жінка, але слова припали мені до душі. Вагітна жінка коло вікна краща за вагітну жінку, яка завжди добирає слушні слова й каже, що сподівається на добрячий запас молока в грудях, аби вигодувати ним немовля. Усе це нагадало мені жарт про одну манірну пані з Бостона, котра завжди перепрошувала, згадуючи в розмові «членів» парламенту чи «інтимні» подробиці, а одного дня повідомила, що її друг — радикакулька.

Для початку, гадаю, треба дати раду зі словами й вирішити, які з них зрозуміло й зручно передають те, про що ми говоримо.

Б. Трохи холодних сухих слів

Слова, якими люди називають секс, починаються з «кон'югації» (цим займаються нижчі організми) й «копуляції» (відведеної для вищих тварин). Людям дісталися «статеві зносини». Науковці називають їх «ко-і-ту-сом», хоча, нервуючись, інколи перекручують на «ко-і-тис». Насправді ж це зветься «ко-ї-тус». Про «статевий союз» можна говорити на публіці, але тільки в неділю. Власне, говорити можна про все, крім «статевих зносин». Про ці останні не говорять, а спілкуються. Спілкуватися часом дуже важко, у декого (і в мене) від спілкування болить голова, тому, якщо можете, просто говоріть. Голова

часом болить навіть у слухачів чужого спілкування, особливо коли ті, хто спілкується, не знають, про що чи з ким вони це роблять. Коротше кажучи, від спілкування буває багато проблем, і тим, хто собі його дозволяє, варто рано чи пізно навчитися говорити один з одним, якщо хочеться порозуміння.

Найгірший різновид спілкування називають «неперервним діалогом», і від нього в учасників часом буває не лише головний біль, а й хронічний розлад шлунка. Утім, часом люди, які ведуть неперервний діалог, таки починають говорити одне з одним, і тоді все йде на лад. Мій цинічний друг доктор Горслі радить надто освіченим парам, яким погано живеться разом, припинити спілкуватися й почати говорити.

Проблема з усіма вищезгаданими словами одна: вони здаються холодними, сухими й стерильними, хоч це й не так. «Кон'югація» схожа на видобування вогню тертям двох яєць. «Копуляція» звучить волого й дещо відразливо, а «коїтус» незграбний, наче прогулянка в кросівках калюжею розлитої патоки. «Статеві зносини» — нічогенька фраза для публічних виступів чи літератури, але звучить вона надто розважливо, аби нести радість. Для розмаїття можна звернутися до зручного синоніма «статевий акт».

Слова, якими позначають результати всіх цих процесів, не набагато кращі. «Статеве задоволення» — аналог добрячого стейка для чоловіків чи сирного суфле для жінок. «Статеві відправлення» нагадують про краники на алюмінієвій кавоварці чи про бойлерний вентиль, який відкручують раз на місяць, аби вичистити накип. Слово «клімакс» починало як досить пристойне, але зараз його так затягали газетними шпальтами, що воно викликає лиш одну асоціацію — склеювання двох намащених половинок зефірки. У письмовій формі, гадаю, найвідповідніше слово — «оргазм».

У правників є свої слова, але користі з них небагато. На вершечку їхнього хіт-параду — «співмешкання», «статеві стосунки» й «подружня зрада», і все це звинувачення. Їх зовсім не цікавить, чи може секс бути в радість. Їм хочеться одного — «встановити» чи «довести» його, аби з когось вимагати гроші. До того ж грошей вони вимагають однаково й за той, що анітрохи не тішив, і за той, що підніс до небес. За огидність не знімають, за екстаз не додають. Ще в правників є так звані «злочини проти природи», хоча природа ніколи

ні на що не скаржилася. У правничому лексиконі немає словосполучення «пристойне розкриття». Усі розкриття непристойні, поки не доведено протилежного. Здається, цей принцип суперечить конституції, яка стверджує, буцімто людина лишається невинуватою, доки не доведено її провину, і пристойною, доки не доведено її непристойності. Найбільше правники чубляться за слово «вульгарність», але про нього ми поговоримо згодом.

Основна проблема цих слів і фраз у тому, що вони зовсім не про пристрасть, радість і задурманення, тому звучать холодно, сухо й стерильно.

В. Трохи теплих вологих слів

«Спарювання» звучить тепло й родюче; у цього слова велике майбутнє, однак йому бракує присутності. Напевно, найбільш людяне й найменш вульгарне з усіх сексуальних слів — «кохатися». У нього теплий, вологий і родючий ореол, воно несе із собою обіцянку чогось тривалішого, ніж просто статевий акт. Ніхто не знає, що стається на світанку з людьми, які спарюються, вступають у статеві зносини, чи мають коїтус. Найчастіше снідають разом ті, хто *кохається*, і тому молодим паннам здебільшого до душі саме це слово. На жаль, воно, здається, менш поширене серед чоловіків — навіть серед тих, кому подобається снідати зі своїми жінками.

Ще одне тепле й вологе слово — «кінчати». Брак драматичності воно компенсує затишком. Дивно, але дехто натомість каже «спускати».

Г. Непристойні слова

Пристойно говорити про непристойність цілком можливо й, гадаю, бажано. Можна, скажімо, написати чотири найпоширеніших сексуальних непристойних слова задом наперед чи перемішавши літери — *баїтисся, рахтатисся, хнір і дизап* — водночас нікого не заплутавши й не образивши.

«Баїтисся» — єдине слово, що вповні передає відчуття, захват, слизькість і аромат статевого акту. Хтивий «ї» додає йому реалістичності. Перелічені в попередній частині синоніми ретельно

уникають захвату та пристрасті й дуже обережно задкують від запаху — одного з найпримітивніших і найпотужніших елементів сексу. «Баїтися» вбирає в себе все вищезгадане, як дитина, — бо спершу це слово теж було дитячим.

Дивно, але всі ті, хто вважають його англійський аналог англосаксонським, помиляються. До Англії воно прибуло із Шотландії у 1500-х роках [1] — найпевніше, як нащадок давнього голландського чи німецького «ficken» — «бити». Його арабський відповідник «dok» означає «товкти в ступі». Згодом ми побачимо, що товкотнеча і пхання — найважливіші складники статевого акту. Ще один вагомий компонент — п'янке пристрасне гойдання жіночого тазу — арабські сексологи називають «hez». Саме через те, що слово «баїтися» містить у собі «dok» і «hez», там так багато пхання й гойдання.

Баїння — це те, чим двоє людей займаються разом, а рахтання односпрямоване. Якось дуже мудра дівчина на ім'я Амаріліс сказала мені, що любить баїтись, але не хоче собі хлопця, який просто зробить їй рахт і потім пишатиметься. Почкання — це теж колективний процес³.

Обговорювати слова «хнір», «дизап» та їхні численні синоніми нема потреби — це просто непристойності, які не ведуть до суті справи. Слово «пеніс» у більшості асоціюється з чимось тонким і не надто солідним, а якщо в домі є малі хлопці — із чимось милим. Ним описують орган у розслабленому стані. Для шляхетнішого стану ерекції, гадаю, влучнішим буде слово «фалос», хоча воно трохи штучне й зовсім не соковите. Жіночий статевий орган називають «піхвою». У цього слова є тепло (а може, і решта ознак) слова «дизап». Найбільше труднощів із зовнішніми статевими органами, на позначення яких у анатомів є слово «вульва». Для повсякденного вжитку в ньому забагато медичності, але нічого чемнішого досі не вигадали, тому обійдемося звичним «геніталії».

У «Тезаурусі» Роже, численних словниках сленгу [2] й кримінальних кодексах різних країн можна знайти чимало інших слів, але для щоденних потреб вистачить і вищезгаданого списку.

Г. Природа непристойності

Настав час пояснити, чому я так хочу уникнути вульгариз-мів. Саме по собі слово «вульгарний» означає «відразливий». Непристойність буває двох типів: порнографія та скатологія. Порнографія — це писання про блудниць, і цим словом позначають слова зі спалень, а скатологія, відповідно, — це непристойності із вбиралень.

Дехто вважає непристойною й порнографію, і скатологію, а комусь непристойним видається лише щось одне. Усі тонкощі створюють враження, буцімто непристойність — щось штучно регульоване, та це не зовсім так. У неї значно міцніше психологічне підґрунтя.

Будь-яке варте промовляння слово викликає у свідомості мовця та слухача певний образ. Ці образи не завжди чіткі, але, доклавши певних зусиль, їх таки можна вивудити з глибин. Образи більшості слів бляклі, розмиті й нестійкі — якщо йдеться про щось маловідоме, картинка зливається з незнаним тлом. Тому під час розмови на них майже ніколи не зважають. Такі образи називають дорослими, або ж тіньовими. Образи інших слів яскраві й потужні — вони походять із дитинства, і тому їх називають дитячими, або ж первісними [3]. Через свою детальність і яскравість первісні образи викликають емоційні реакції. Деякі з дитячих образів неймовірно красиві, ніби галюцинації, побачені після куріння марихуани чи вживання ЛСД. Деякі, навпаки, відразливі — і саме вони нас цікавлять, бо допомагають дати психологічне визначення непристойності. Слово стає непристойним, коли його супровідний образ первісний і відразливий. Так відбувається, бо яскравими та бридкими такі образи разом з їхньою реальністю стають саме в дитинстві — як смердючі екскременти, що супроводжують привчання до горщика, — і лишаються такими в дорослому віці [4]. Це визначення непристойності ґрунтується не на штучних правилах, вигаданих нищими супостатами, які прагнуть позбавити людей свободи висловлювань, а на структурі людської нервової системи й основах її психології.

Якщо непристойність ґрунтується на глибоких загальнопсихологічних чинниках родом із дитинства, то непристойними можуть ставати лише дитячі слова. У мові, вивченій пізніше (скажімо, після шести років), для її носія не буде лайок, бо він ніколи не чув цих слів на початку життя. Тому справжній англієць може вимовляти й читати слова типу «merde», «Scheiss», «fourrer», «vögeln», «cul» чи «Schwanz» без сорому й комплексів: хоч він добре

знає їхнє значення, вони лишаються абстрактними й не викликають в уяві первісних образів. Якщо ж нововивчена мова вкоріниться у свідомості й він почне нею думати, такі слова можуть проникнути в первісні шари й стати непристойними.

Із цих спостережень випливає, що непристойність сама по собі лишається з нами назавжди, але окремі слова, які сприймаються сороміцько, — справа вибору чи випадку. Загалом вони викликають смакові й запахові асоціації, а також нагадують липкий дотик. Саме з липкістю пов'язані первісні непристойні образи. Часом серйозними вульгаризмами можуть стати звичайні необразливі слова — саме внаслідок досвіду, отриманого в дитинстві, коли формуються такі образи.

Нове покоління може змести старі непристойності, але його нащадки народять нові — скажімо, вульгаризувавши цілком звичайне слово («свиня») або давши нове життя застарілому виразу («ойб твою матір»). Можна уявити ситуацію, коли дитину виховують повністю позбавленою реакцій на безсоромність, але через особливості людської нервової системи такі випадки вкрай нечасті. Думаю, дуже важко позбутися полегшення, яке переважно відчують ті, хто виходить із громадської вбиральні.

Шоковий, розслаблювальний або еротичний (коли їх використовують для стимуляції) заряд лайливої лексики залежить від її запаху й від непристойності. Найсильніші лайки найдужче пахнуть («баїтися», «дизап», «вногі»), а найслабші — просто наукові й літературні слова, дуже віддалені від первісних образів і тому цілковито позбавлені запаху. Нейрологи та фізіологи досліджують цей захопливий феномен, пов'язаний із будовою мозку й свідомістю — взаємозв'язки запахів, візуальних образів, слів, соціальних дій, емоційних потрясінь, розслаблень і стимуляцій.

Із такої правдивої психологічної інформації можна зробити висновок, що поважне ставлення до сили непристойностей — не просто химерний залишок застарілого мислення, а радше одна зі сторін життя, побудованого довкола вишуканості. Вишуканість — це вишукані жести й вишукані миті самотності чи єднання. Ця риса добре відома танцюристам, красномовцям і тим, хто вивчає дзен чи якусь іншу східну філософію. Вишукані люди вишукано розмовляють і перетворюють кожную годину життя на твір мистецтва. Їхні манери

й вигляд роблять кожен новий рік кращим за попередній. Зрештою, ті, хто живе вишукано, можуть бодай пройти життєву путь, наповнену друзями, ворогами, близькостями й протистояннями, комедіями й трагедіями, тримаючись за ниточку цілісності й шляхетності. Для мене клас людини = вишуканість = стриманість, уникання перебільшень і порушень гармонії — у мовленні, балеті й живописі.

Зустріти потворне й зазирнути йому в очі — зовсім не те саме, що прийняти його. Кожен розуміє красу по-своєму, тому їй годі дати чітке визначення — але можна бодай перелічити все, чим вона не є. Існує одне і, я думаю, єдине — універсальне правило естетики.

Універсальним я його називаю, бо воно стало спадковою біологічною рисою в процесі еволюції людського виду. Краса може існувати *попри* сморід, але не *завдяки* йому. Що таке сморід, знають усі. Це запах чужого *вігна*, його проникнення в наш ніс із кожним вдихом. Із друзями все навпаки. Як колись сказала Амаріліс, «другове *вігно* та його *дерпіння* не смердять, а дзюрчання його *чесі* — музика для ваших вух. Якщо вам щось таке паритиме незнайомиць, ударте його між ніг». (Амаріліс дещо вульгарна, як видно з ужитку слова «смердять».)

З огляду на все сказане мені здається, що непристойності не варто нав'язувати іншим без їхньої згоди. Для одних це частина життя і його насолод. Для інших свобода слова закінчується не лише на воланні «Пожежа!» в залюдненому театрі, а й на грубих криках у присутності дітей. Усім більше до душі поезія. У вигляді «місячних» менструація не надто приваблива — але згадайте-но «скривавлений місячний лик» чи, як кажуть французи, «червоні маки» — і все стане просто чарівно (принаймні для чоловіків).

Кажіть те, що маєте, якщо гадаєте, буцімто лишитесь чистими. Коли довкруг так багато бруду, ця чистота дуже важлива.

Д. Смітник

Про сусідів справді можна страх як багато дізнатися, порившись у їхньому смітнику. Філософічний сміттяр за своїми знахідками часом навіть бачить життєву філософію власників, адже знає, що вони викидають, чи великі вони скнари, а чи, навпаки, марнотрати, й чим годують дітей. Чимало людей на світі вважає таких сміттярів носіями істини в останній інстанції. У смітник уважно глянь — істину про всіх

дістань! Та тільки не дістанеш її так. Археологи часто натрапляють на вигрібні ями і з самих цих ям намагаються зробити висновки про ціле суспільство. Деякі автори йдуть схожою дорогою — реконструюють наш життєвий лад і дають йому оцінки за нашими смітниками. Але археологи значно далі просунуться, розкопуючи місто на зразок Помпеїв, ніж риючись у кількох вигрібних ямах. Оглядаючи ціле місто, вони ліпше розумітимуть, що діялося між його мешканцями — шляхтою й простолюдом. У робочому кабінеті, у бібліотеці, у дитячій кімнаті й у залі для танців більше універсальних істин, ніж на сміттєзвалищі. Піт і людність монастиря цінніші, ніж піт і людність борделю, бо монастир — це (бодай однобоке) відображення високих устремлінь роду людського, а бордель (принаймні за описами порнофілів і сутенерів) статичний і навіть якщо кудись рухається, то врізнобіч або донизу. Урешті, у дитині людськості більше, ніж у пухлині матки, а в ембріоні більше, ніж у фібромі.

Що я хочу цим усім сказати? У непристойних книжках не більше знань і корисних подробиць, ніж у пристойних. Лише Толстой міг побачити все, що побачив у «Війні й мирі», а от де Садову «Філософію будуару» зі всіма її інтимними сценами й філософією під силу написати кожному тямущому старшокласникові, який посварився з матір'ю.

Е. Рахтачі

У крайньому разі лайка стає стилем життя. Прикутий до ліжка порнограф, який вічно шукає радості оргазму, ніколи не побачить лісів, океанів і сонця. Зачинений у своїй смердючій комірчині скатолог длубається в кожнісінькій події, шукаючи *вігно*, аби конче довести, що все перетворюється саме на нього. Обидва вони невдахи — адже порнограф ніколи не знайде чарівної всеохопної піхви, якої шукає, а скатолог, по груди занурившись у накопичене лайно, так і не перетворить його на золото. Порнографові краще, йому-бо перепадуть хоч якісь минущі насолоди. Із вбиральні ж можна винести лиш одну нагороду — горщик не-золота. Викрикування лайок декому справді приносить полегшу, але це просто ще раз підтверджує, що в таких слів особлива психологічна сила.

Дитинна теорія про те, що від повторення лайок усе піде на лад, не підтверджується на п'яти- чи десятирічному проміжку. Це від самого початку шлях невдах. Той, хто за десять років вимовить «вігно» чи «ойб твою матір» 100 000 разів (це якихось тридцять разів на день), майже завжди (за моїми клінічними спостереженнями) виявить, що все стало не краще, а гірше, і кричатиме: «Я ж так старався! Чому завжди я?» І це ще один доказ, що старатися — не вихід, бо якби він кричав улюблені лайки хоч по триста разів на день, ліпше б не стало.

Невдачу тут робить невдахою не теорія, а практика. Переможець, випробовуючи таке припущення, узяв би два вихідних, пройшовся б до кінця списку — по п'ятдесят тисяч лайок щодня — і перевірів, чи досягне бажаного. Якщо ні — можна спробувати іншу теорію успіху, заощадивши десять років. Це і є різниця між переможцем і вічним невдахою. Для життя й для його підсумків важливо, невдаха ти чи ні, бо від цього залежить, чи довірятимуть тобі люди.

Є. Лайка для забави

Багато хто погоджується, що неочікувана лайка переважно звучить нападливо й гідна осуду [5], але у двох випадках вона може бути ефективною саме через свою непристойність — коли нею спокушають і коли з нею забавляються.

У спокушанні лайку можна використовувати для самореклами. Якщо її застосовують саме так, вона стає ницою — і так само ниці ті американські бойскаути (виховані, варто розуміти, на вуличному ідеалізмі сера Роберта Бейден-Пауела), які носять відзнаку Комерсанта. Це мистецтво брудного заробляння швидких грошей на красотах природи⁴.

Лайка для забави — це сатира на ницість, а сатира — це хірургічний сміх, що пробиває чиряки політичного устрою й людських взаємин. Тому лайка для забави робить життя не таким непристойним. Рабле скатологічніший за багатьох авторів, бо він намагався радіти своїй скатологічній епосі. Ось присвята до мого улюбленого видання його творів (у перекладі сера Томаса Уркугарта):

Лиш дрібка сміху нас рятує від гризот усіх,

Бо що людськіше може бути, ніж сміх?

Але сатира — зовсім не те саме, що бунтівна вульгарність: «Я лаятимусь, слідкуючи за твоїм обличчям, і побачу, ідіот ти чи зразу мене розлюбиш. Зрозуміло, свиня?»

Тому гумористичні вірші гульвіс епохи Реставрації про збур, або ж гонорею, і пранці, себто сифіліс (неминучі хвороби тогочасного гульгтя, котрий потім не знав, як їх вилікувати), зовсім інакші, ніж жалісливі словеса сучасних авторів на ту саму тему. Грубощі страшні, коли їх серйозно сприймає той, хто їх вимовляє, або той, хто чує. Коли ж ними перекидаються для втіхи й не швиргають у лице, мов стару грейпфрутову шкірку, читач (чи слухач) може або долучитись, або відступити зі словами «Це не смішно».

Найпоширеніші забавки з лайкою — жарти, анекдоти й лимерики. На жаль, довкола шести головних лайок можна вигадати обмежену кількість жартів, і всі вони з'явилися ще в сиву давнину. Непристойних анекдотів більше, але вони давно повідрощували собі бороди, поки сотні мільйонів студентів розказували їх сотнями мільярдів годин у сотнях тисяч наливайок останню сотню років [6]. Неоране поле оригінальності зараз лишилося хіба що в лимериках.

Найвеселіше забавлятися з грубощами та їхніми цензорами, замінюючи їх схожими за звучанням словами, як зроблено в «Офіційному самовчителі сексу» [7], де все розписано про *дорогенні зони*, *везувії* та *кльоцик* — «крихітний кулястий предмет, розташований біля *хатки*, одразу над *солонієвими трубами*». Звісно, під час *габітусу* чоловічий *вектор* має потрапити в *рисочку*. Утім, у романі Твігза Джеймсона «Біллі й Бетті» вигадані слова ще ліпші, бо ближчі до оригіналів, і тому більше подобаються коханцям. Скажімо, той, хто не може знайти партнера для *кублення*, завжди може *спустити гачок* самотужки. А ще Джеймсон на прикладах показує, як дійти до фіналу, коли в тебе порожнє *пуздро* чи повний *міх*.

Ж. Лайка й любов

Мабуть, любовне ложе — місце, що якраз пасує для лайки [8]. За первісних обставин доречними можуть бути й первісні образи — бодай сексуальні. Спокушання й розбещення я не торкаюся — ідеться

про акт кохання, на який погодились обоє партнерів, ба більше — про акт, де кожен активно зацікавлений у вдоволенні іншого. Первісних образів тут не треба соромитися — для когось вони, навпаки, саме тут і квітнуть, посилені й запусчені розмаїттям відчуттів — зору, звуку, дотику, запаху, смаку й тепла, яким променяється розпашілі тіла. Тутешня лайка — не образа й не блюзнірство, ба навіть навпаки — як показано у вірші:

РІЗНИЦЯ

Вона сказала: «ну ти й хрін!»

Пішов у ніч він сам-один.

І та, з якою спав пізніш,

«Ну в тебе й хрін!» — стогнала в ніч.

3. Сексуальне виховання для дітей

Наша мета дуже серйозна — розповісти про секс або навіть надихнути. Ми вже узгодили словничок із кількома анаграмами й домовилися за можливості уникати лайок. Тепер погодьмося, що забави уникати нема причин, — і нумо розглядати різні підходи до заявленої теми.

Найпроблемніше запитання «сексуального виховання»: «Як пояснити дітям про секс?» Його проблемність впливає з його безглуздості — у ньому-бо не більше здорового глузду, ніж у запитанні: «Як пояснити дітям про історію (геометрію, куховарство)?» На «пояснення» історії чи геометрії йде кілька років планового навчання й виконання домашніх завдань — і навіть після такої освіти їх справді «розуміють» не всі діти, ба навіть не всі вчителі. Багато батьків урешті кажуть собі (чи іншим): «Ага! Не знаєш, як пояснити дітям про секс, невдахо!» — чи навіть «Ха! Один я з усіх батьків умію пояснювати про секс!» Проблема тут не в батьках, а в уявленні, що існує якийсь такий «секс», який можна «пояснити». Його нема — так само, як нема «куховарства», котре теж можна «пояснити». (Гастрономічна енциклопедія «Ларус» навіть не намагається й обмежується історичними нарисами.) Корисно поговорити про температуру й аромати страв, але ніхто ще не став хорошим кухарем після розглядання малюнка газових труб чи слухання попереджень про отруйні гриби. Не можна просто відвести

сина чи доньку подалі й сказати: «А зараз я поясню тобі, що таке секс. А Б В + Г Г Д = Е. Запитання є? Тоді добраніч. Пора спати». *Подалі від чого?*

Усі малі діти зразу питають, звідки беруться немовлята. Оскільки на *це запитання* ніхто не знає відповіді, батьки відчують, що настав час розказати про *рахання*, й або уникають відповіді, розводячись про сусідського лелеку, або йдуть ва-банк і кажуть: «Коли тато опускає свою штучку в мамину штучку, там з'являється маленька насінинка, і так далі, і тому подібне, отак і з'являються немовлята». Переважно такі батьки сміються або хоробряться — бодай частково тому, що не знають правильної відповіді й самі хочуть, аби хтось їм усе розказав. Дитина ж, замість слухати, замислюється про справді важливі речі. «А чому це татко такий веселий чи так хоробриться?» — думає вона. Вуличні діти ставляться до цього значно простіше й справді *пояснюють*. Навіть після неправильних пояснень чи заперечень, мовляв, у *їхніх* батьків нічого такого не буває, слухачі відчують, що побували на натхненній і корисній лекції. Усі були серйозні, замислені та розсудливі, ніхто не сміявся й не хоробрився.

Оце й усе про сексуальне виховання для дітей від трьох до одинадцяти років. Із сексуальною підготовкою юнацтва від дванадцяти до двадцяти справи не набагато кращі.

И. Сексуальне виховання для юнацтва

Сексуальне виховання для юнацтва часто набуває форми книжок чи лекцій. Я вважаю, що кожна людина має три іпостасі: часом критичних, сентиментальних чи турботливих Батьків, раціонального розсудливого Дорослого й слухняної, бунтівної чи спонтанної Дитини [9]. Книжки й лекції про секс можна класифікувати відповідно до того, хто їх писав — Батьки (тут доречна внутрішня класифікація), Дорослий чи Дитина (і тут також). З будь-якої книжки й лекції стає зрозуміло, як вона подає досліджуваний предмет, і за цим критерієм їх усі можна розподілити на п'ять типів.

1. *Секс* — це *Колосальний Кальмар*. Він на своєму місці — прикутий під ліжком у подружній спальні. Будьте уважні — якщо наштовхнетеся на нього деінде, він затягне вас у свої глибини. Остерігайтеся

представників протилежної статі, які за найменшої нагоди волочать вас до нього. Усі ці небезпеки найкраще підсумовує лимерик про молодицю на прізвище Світі, тому всі, хто його знають, відають про все необхідне щодо цього страховиська.

*Молодиця на прізвище Світі
Стереглася усього на світі —
Один Бог у думках,
Та хвороб стидких страх,
Та раптові небажані діти.*

Пишуть, що Колосального Кальмара вигадала іпостась Батька, але Мати теж про нього знає [10].

2. *Секс — це Небесний Дар*. Це прекрасна й священна річ, яку не варто ганьбити ницими помислами й бруднити сласними думками. Янголів винайшла Мати. Батько теж про це знає, але ставиться до них дещо скептично, бо ніколи не бачив на власні очі [11].

3. *Секс — це Триумф Механіки*, щось типу конвеєра, де з одного кінця заходять природні продукти, а з іншого виходять немовлята. Часом його можна мінімізувати до кишенькового конструктора, як описано в попередньому розділі: «Вставте деталь А в паз Б, потягніть за ручку В — і вуаля! — різдвяного ранку народиться дитина». Цей раціональний підхід по-дорослому оперує перевіреними фактами, але не надто надихає. Може, усе в ньому й правда, але життя така правда не поліпшує [12].

4. *Секс — це Капость*. Цей підхід бере гору, коли в будь-якому віці (найчастіше в юності й після сорока) усередині підводить голову бунтівна Дитина й каже: «Знаєте, чхала я на всі ваші правила й заборони. Я розкажую все як є простими англосаксонськими словами, і це значить, що я вільна». Вона припускається трьох помилок: а) ці слова не англосаксонські, б) вони не доводять вільності й в) це так не працює. Минає десять років, і такі люди не стають щасливішими за більшість оточення. Маркіз де Сад — хороший приклад [13].

5. *Секс — це Втіха*. Ті, хто знаходить у сексі втіху, про нього майже не говорять. Про втіху багато й не скажеш — хіба що «було весело» чи «ого!». Цей підхід теж дитячий, як і попередній, але Дитина тут симпатичніша й безпосередніша [14].

I. Сексуальне виховання для дорослих

Основна цільова група сексуального виховання для дорослих — занудні студенти, торговці рабинями, індійські раджі й магараджі та арабські рабовласники, але багатьом звичайним людям воно теж стає в пригоді. Усе залежить від того, що вам більше подобається — малювати самому чи розмальовувати чужу схему, де для кожної ділянки позначено її колір.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

Рекомендована література

Жінки, які кохають до нестями

Не бійтеся любити. 20 уроків самопізнання на шляху до щасливих стосунків

Емоційні гойдалки війни. Роздуми психотерапевта про війну

Збудуй міцну сім'ю. Покрокова інструкція

Це почалося не з тебе. Як успадкована родинна травма формує нас і як розірвати це коло

Що з тобою сталося? Про травму, психологічну стійкість і зцілення. Як зрозуміти своє минуле...

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ